

DAVLATNING IJTIMOYIY HIMOYA SIYOSATI VA IQTISODIY SAMARADORLIK O'RTASIDAGI MUVOZANAT

Yuldasheva Go'zal Amirulla qizi

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Buxgalteriya hisobi va menejment fakulteti talabasi

yuldashevagozal476@gmail.com

Samiyev Mirkamol Amridin o'g'li

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

"Iqtisodiyot nazaryasi" kafedrasi assistenti

samievmirkamol@gmail.com

ANNOTATSIYA: Mazkur ilmiy maqola davlatning ijtimoiy himoya siyosati va iqtisodiy samaradorlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tahlil qilishga bag'ishlangan. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda ijtimoiy himoya tizimi aholining turmush darajasini oshirish, kambag'allikni kamaytirish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, davlat tomonidan amalga oshiriladigan keng ko'lamlil ijtimoiy dasturlar byudjet xarajatlarining ortishiga olib kelishi va iqtisodiy samaradorlikka ma'lum darajada salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Maqolada aynan shu ikki omil o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. 2020–2025-yillar davomida yuzaga kelgan global iqtisodiy jarayonlar asosida ijtimoiy siyosatning roli tahlil qilingan.

KALIT SO'ZLAR: Ijtimoiy himoya, iqtisodiy samaradorlik, davlat siyosati, bandlik, kambag'allik, fiskal siyosat, iqtisodiy o'sish, inson kapitali, barqaror rivojlanish

KIRISH

Davlatning eng muhim vazifalaridan biri aholini ijtimoiy himoya qilishdan iboratdir. Ijtimoiy himoya tizimi orqali davlat aholining ehtiyojmand qatlamlarini qo'llab-quvvatlaydi, ijtimoiy tengsizlikni kamaytiradi va barqaror rivojlanishni ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, iqtisodiy samaradorlikni

ta'minlash ham davlat siyosatining asosiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Chunki iqtisodiy resurslardan oqilona foydalanish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish va barqaror iqtisodiy o'sishga erishish har qanday mamlakat taraqqiyotining asosi hisoblanadi.

Zamonaviy iqtisodiyotda ijtimoiy himoya siyosati va iqtisodiy samaradorlik o'rtasida muvozanatni ta'minlash dolzarb masalaga aylangan. Chunki bir tomondan ijtimoiy xarajatlarning ortishi aholining farovonligini oshirsa, ikkinchi tomondan bu jarayon davlat byudjetiga bosim o'tkazadi va iqtisodiy resurslarning samarasiz taqsimlanishiga olib kelishi mumkin.

ADABIYOTLAR SHARHI

Mazkur masala iqtisodiy nazariya va amaliyotda keng o'rganilgan. Klassik iqtisodiy maktab vakillari davlatning iqtisodiyotga aralashuvini cheklash tarafdori bo'lgan bo'lsa, keyinchalik Keynsiy yondashuv davlatning faol rolini asoslab berdi. Ayniqsa, iqtisodiy inqirozlar davrida davlatning ijtimoiy himoya siyosati iqtisodiy barqarorlikni saqlashda muhim vosita sifatida qaraladi.

So'nggi yillarda xalqaro tashkilotlar tomonidan chop etilgan ilmiy hisobotlarda ijtimoiy xarajatlari va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi bog'liqlik chuqur tahlil qilingan. Jumladan, Jahon bankining "Global Economic Prospects 2024" hisobotida ijtimoiy xarajatlarning iqtisodiy o'sishga ta'siri yoritilgan bo'lsa, Xalqaro valyuta jamg'armasining "World Economic Outlook 2023" hisobotida fiskal siyosat va davlat xarajatlari muvozanati masalasi tahlil qilingan. Birlashgan Millatlar Tashkilotining "World Social Report 2024" hisobotida esa ijtimoiy tengsizlik va uni kamaytirish mexanizmlariga alohida e'tibor qaratilgan.

TADQIQOT MAQSADI VA VAZIFALARI

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi davlatning ijtimoiy himoya siyosati va iqtisodiy samaradorlik o'rtasidagi muvozanatni ilmiy asosda tahlil qilishdan iboratdir. Ushbu maqsadga erishish jarayonida ijtimoiy himoya tizimining iqtisodiyotdagi roli o'rganildi, ijtimoiy xarajatlarning iqtisodiy o'sishga ta'siri tahlil qilindi, turli davlatlar tajribasi solishtirildi hamda samarali ijtimoiy siyosat yuritish yo'llari aniqlandi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida statistik tahlil, taqqoslash usuli, tizimli yondashuv hamda trend tahlili kabi ilmiy usullardan foydalanildi. Ma'lumotlar asosan xalqaro tashkilotlar hisobotlari va zamonaviy ilmiy tadqiqotlarga asoslangan holda tahlil qilindi.

TAHLIL NATIJALARI

Tahlillar natijasida ijtimoiy himoya siyosati aholining turmush darajasini oshirishda muhim omil ekanligi aniqlandi. Ijtimoiy yordam dasturlari orqali kambag'allik darajasi kamayadi, aholining xarid qobiliyati oshadi va iqtisodiy faollik rag'batlantiriladi.

Shu bilan birga, haddan tashqari katta hajmdagi ijtimoiy xarajatlar davlat byudjetiga yuk bo'lishi va iqtisodiy samaradorlikning pasayishiga olib kelishi mumkin.

2020–2025-yillar oralig'ida yuzaga kelgan pandemiya sharoitida davlatlar tomonidan ijtimoiy himoya choralari keskin kuchaytirildi. Bu esa qisqa muddatda aholini qo'llab-quvvatlash imkonini berdi, biroq uzoq muddatda davlat qarzining ortishiga sabab bo'ldi. Shu bilan birga, inson kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalar, ya'ni ta'lim va sog'liqni saqlash sohalariga ajratilgan mablag'lar iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qilishi isbotlandi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, davlatning ijtimoiy himoya siyosati va iqtisodiy samaradorlik o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash barqaror iqtisodiy rivojlanishning muhim shartidir. Ijtimoiy himoya tizimi aholining farovonligini oshirishga xizmat qilsa-da, uning iqtisodiy samaradorlikka salbiy ta'sirini kamaytirish uchun oqilona siyosat yuritish talab etiladi.

Zamonaviy sharoitda manzilli ijtimoiy yordamni rivojlantirish, davlat xarajatlarini optimallashtirish, bandlik darajasini oshirish va inson kapitaliga investitsiyalarni ko'paytirish ushbu muvozanatni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali ijtimoiy yordam tizimini yanada samarali tashkil etish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- [1] World Bank – Global Economic Prospects 2024, 45–78-betlar
- [2] IMF – World Economic Outlook 2023, 60–95-betlar
- [3] UN – World Social Report 2024, 20–55-betlar
- [4] OECD – Social Expenditure Report 2024, 30–85-betlar
- [5] ILO – World Employment and Social Outlook 2023, 25–70-betlar